

2. Ogólna charakterystyka Powiatu Poznańskiego

Położenie, powierzchnia, ludność.

Powiat Poznański położony jest w centrum Województwa Wielkopolskiego wokół miasta Poznania, stanowiącego osobny powiat grodzki. W skład powiatu wchodzi 17 gmin, w tym 2 gminy miejskie, 7 gmin wiejskich i 8 gmin miejsko-wiejskich, tworzących z Poznaniem jedną aglomerację. Przez powiat przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym zbiegające się w Poznaniu, w tym autostrada A2 na odcinku długości 44 km oraz drogi krajowe nr 92, nr 11 i nr 5.

Powierzchnia powiatu wynosi 189 995 ha i należy do największych w kraju. Liczba mieszkańców w 2006 r. osiągnęła 293 289, co daje gęstość zaludnienia 154 osoby na 1 km². Stawia to Powiat wśród najgęściej zaludnionych powiatów ziemskich w Polsce. Sieć osadniczą Powiatu tworzy 10 miast i 370 miejscowości wiejskich.

Tabela nr 2.1. Powierzchnia i zaludnienie gmin Powiatu Poznańskiego (wg GUS 2005 r.)

Nazwa gminy	Powierzchnia ha	Ludność	Gęstość os/km ² zaludnienia
Buk	9 058	11 921	132
Czerwonak	8 248	23 908	290
Dopiewo	10 802	14 351	133
Kleszczewo	7 446	5 517	74
Komorniki	6 641	14 765	222
Kostrzyn	15 481	15 557	100
Kórnik	18 613	18 017	97
Luboń	1 351	26 954	2 009
Mosina	17 177	25 098	147
Murowana Goślina	17 233	15 766	92
Pobiedziska	18 926	16 382	87
Puszczykowo	1 611	9 311	580
Rokietnica	7 930	9 415	122
Stęszew	17 503	13 919	80
Suchy Las	11 601	13 219	116
Swarzędz	10 209	40 499	401
Tarnowo Podgórne	10 175	18 690	186

Według podziału fizycznogeograficznego (J. Kondracki) Powiat Poznański leży w podprovincji Pojezierzy Południowobałtyckich. Większość obszaru Powiatu należy do Pojezierza

Wielkopolskiego, z wyjątkiem jego krańców południowych położonych w obrębie Pradoliny Warciańsko-Odrzańskiej. Pojezierze Wielkopolskie w granicach Powiatu dzieli się na cztery mezoregiony: Pojezierze Poznańskie, Poznański Przełom Warty, Pojezierze Gnieźnieńskie i Równinę Wrzesińską. Pradolina Warciańsko-Odrzańska obejmuje w granicach Powiatu mezoregiony: Kotlinę Śremską i Dolinę Środkowej Obry.

Zgodnie z regionalizacją geobotaniczną (J. Matuszkiewicz) obszar Powiatu należy do Działu Brandenbursko-Wielkopolskiego, przy czym jego północna część należy do Krainy Notecko-Lubuskiej, zaś południowa do Krainy Środkowowielkopolskiej. W granicach Powiatu do Krainy Notecko-Lubuskiej należy tylko jeden okręg – Poznański, natomiast do Krainy Środkowowielkopolskiej trzy okręgi: Kościański, Śremski i Pojezierze Gnieźnieńskie.

Pomimo znacznych zmian antropogenicznych przyroda Powiatu zachowała we fragmentach znaczne walory, które ze względu na zagrożenie objęto różnymi formami ochrony.

Tabela nr 2.2. Obszary chronione w Powiecie Poznańskim (wg GUS 2005 r.)

Obszary chronione	Liczba obiektów	Powierzchnia w ha
Park narodowy	1	7583,9
Parki krajobrazowe	3	20987,2
Obszary chronionego krajobrazu	7	24186,7
Rezerваты przyrody	13	309,2
Użytki ekologiczne		135,5
Stanowiska dokumentacyjne	1	0,1
Pomniki przyrody	426	
Obszary Natura 2000	3	33337,38

Udział obszarów objętych różnymi formami ochrony w ogólnej powierzchni Powiatu kształtuje się na poziomie 26% (2005 r.).

Struktura użytkowania ziemi

Charakterystycznymi cechami struktury użytkowania ziemi w Powiecie Poznańskim jest stosunkowo niska lesistość (21,9% wobec 25,3% w Województwie Wielkopolskim) i wysoki udział gruntów nierolniczych i nieleśnych (16,1%). W strukturze użytków rolnych stosunkowo niski jest udział użytków zielonych (5,6%). Taka struktura jest wynikiem długiej tradycji rozwoju intensywnego rolnictwa i szybkiego postępu urbanizacji. Struktura użytkowania ziemi charakteryzuje się ponadto dużą zmiennością w odniesieniu do poszczególnych gmin Powiatu.

Tabela nr 2.3. Struktura użytkowania ziemi w gminach Powiatu Poznańskiego (wg GUS 2005 r.).

Gmina	Lasy		Użytki rolne		Grunty orne		Sady		Łąki		Pastwiska		Pozostałe grunty	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Buk	341	3,9	7682	87,9	7156	81,9	155	1,8	292	3,3	79	0,9	1009	11,5
Czerwonak	3339	40,6	3529	42,9	3188	38,8	50	0,6	196	2,4	165	2,0	1356	16,5
Dopiewo	1734	16,0	7592	70,2	7249	67,1	52	0,5	228	2,1	63	5,8	1482	13,7
Kleszczewo	165	2,2	6680	89,3	6532	87,4	20	0,3	86	1,2	42	0,6	632	8,4
Komorniki	1079	16,2	4634	69,6	4126	62,0	275	4,1	193	2,9	40	0,6	942	14,2
Kostrzyn	1091	7,5	11696	80,0	10783	73,8	151	1,0	470	3,2	292	2,0	1824	12,5
Kórnik	5041	27,9	11335	62,8	9832	54,5	152	0,8	774	4,3	577	3,2	2282	12,6
Luboń	53	3,9	573	42,4	517	38,2	10	0,7	39	2,9	7	0,5	726	53,6
Mosina	6448	41,0	8064	51,3	6084	38,7	31	2,0	1365	8,7	584	3,7	2569	16,3
Murowana Goślina	7910	48,0	7621	46,2	6341	38,5	150	0,9	892	5,4	238	1,4	1677	10,2
Pobiedziska	4666	26,1	11158	62,3	9947	55,5	151	0,8	719	4,0	341	1,9	3103	17,3
Puszczykowo	759	45,6	324	19,5	246	14,8	22	1,3	31	1,9	25	1,5	582	35,0
Rokietnica	616	7,8	6412	80,8	5748	72,5	146	1,8	351	4,4	167	2,1	903	11,4
Stęszew	3103	17,7	12292	70,2	11018	62,9	97	5,5	779	4,5	398	2,3	2127	12,2
Suchy Las	3388	29,1	3043	26,1	2670	22,9	129	1,1	209	1,8	35	0,3	5224	44,8
Swarzędz	1349	13,2	6715	65,8	6088	59,6	155	1,5	377	3,7	95	0,9	2135	20,9
Tarnowo Podgórne	655	6,5	7403	73,0	6780	66,9	130	1,3	369	3,6	124	1,2	2082	20,5

Wybitnie rolniczy charakter użytkowania ziemi zachowały zwłaszcza gminy Kleszczewo i Buk. Wysokim poziomem urbanizacji wyróżniają się, poza gminami typowo miejskimi, gminy Suchy Las, Swarzędz i Tarnowo Podgórne.

Stopień zalesienia

Według danych GUS (2006 r.) lasy zajmowały ogółem 41 737 ha, co stanowi 21,9 % powierzchni Powiatu. Wskaźnik ten jest bardzo zróżnicowany w poszczególnych gminach. Najwyższą lesistością charakteryzują się gminy położone na północ i na południe od Poznania: Murowana Goślina 45,3 %, Puszczykowo 51,5 %, Mosina 36,7 %, Czerwonak 39,8 %, Suchy Las 26,5 %. Gminy pozostałe mają wskaźniki znacznie niższe, zwłaszcza w gminach: Kleszczewo 2,4 %, Buk 3,5 %, Luboń 3,9%, Tarnowo Podgórne 6,3 %, i Rokietnica 7,9 %. Z pozostałych gmin żadna nie ma lesistości zbliżonej do średniej dla Powiatu z wyjątkiem gminy Stęszew 17,9 % i Pobiedziska 24,5 %. Zarówno w skali Powiatu, jak i poszczególnych gmin, odnotowuje się powolny wzrost lesistości. Dotyczy to głównie lasów publicznych, ale choć w mniejszej skali, również lasów prywatnych.

Struktura własnościowa

Z danych zawartych w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Poznańskiego (2004 r.) wynika, że powierzchnia lasów publicznych wynosiła 40487,4 ha z czego aż 40370 ha należało do Skarbu Państwa, a tylko 117,4 ha zajmowały lasy gminne. Wśród lasów należących do Skarbu Państwa 30722 ha administrowane były przez Lasy Państwowe reprezentowane na tym terenie przez nadleśnictwa: Babki, Konstantynowo, Czerniejewo i Łopuchówko. Część powierzchni z Nadleśnictwa Łopuchówko przekazano do utworzonego przez Akademię Rolniczą w Poznaniu Leśnego Zakładu Doświadczalnego Murowana Goślina. Częścią administruje dyrekcja Wielkopolskiego Parku Narodowego. Ponadto 362 ha lasów pozostawało w zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa. Lasy nie stanowiące własności Skarbu państwa zajmowały ogółem 2656 ha, z czego do osób fizycznych należało 2252 ha.

Udział lasów ochronnych

Ze względu na specyficzne pozaprodukcyjne funkcje większość lasów Powiatu posiada status lasów ochronnych. W poszczególnych nadleśnictwach ich udział jest zróżnicowany, ale z reguły dominujący. Status lasów ochronnych posiada również przeszło 20% gruntów leśnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Najczęstszym motywem ustanowienia lasów ochronnych jest ochrona wód lub bliskość Aglomeracji Poznańskiej. Inne typy lasów ochronnych występują mniej powszechnie.

Typy leśnych zbiorowisk roślinności

W istniejących obecnie lasach Powiatu dominują z reguły subkontynentalne bory mieszane (*Quercus-Pinetum*). Towarzyszą im najczęściej nieco żyźniejsze siedliska lasu mieszanego. Zajmują je zwykle drzewostany zdominowane w najwyższym piętrze przez sosnę, choć potencjalnie powinny być ubogą postacią środkowoeuropejskiego grądu (*Galio-Carpinetum*). Miejscami siedliska leśne odpowiadają potencjalnie świetlistej dąbrowie (*Potentillo albae-Quercetum*) lub buczynie pomorskiej (*Melico-Fagetum*), jednakże dobrze wykształcone płaty tych zbiorowisk są rzadkością. Dość powszechnie występują zbiorowiska łęgowe w dolinach rzek, zwłaszcza łęg wierzbowo-topolowy (*Salici-Populetum*) i olszowo-jesionowy (*Ficario-Ulmetum*). Dotyczy to również olsów (*Circaeo-Abnetum*) zajmujących zabagnione obniżenia, choć zwykle na niewielkich powierzchniach. Suchsze ubogie siedliska usytuowane na wyniesieniach terenu stosunkowo powszechnie zajmuje środkowoeuropejski bór sosnowy (*Leucobryo-Pinetum*).

Obserwuje się stopniowe upodabnianie się struktury biocenoz leśnych do odpowiadającej siedlisku potencjalnej roślinności naturalnej.